

จังหวัดเพชรบุรี

“บ้านน้ำทรัพย์”

ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านน้ำทรัพย์

ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

ข้อมูลทั่วไป

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน และตำบลกลัดหลวง อำเภอท่ายาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน

เนื้อที่

ตำบลแก่งกระจานมีเนื้อที่ 375.82 ตารางกิโลเมตร หรือ 234,888 ไร่

ภูมิประเทศ

แบ่งเป็น 3 เขต

เขตที่ราบสูงสลักภูเขา	ได้แก่	หมู่ที่	4,5,6,7,9,10
เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ	ได้แก่	หมู่ที่	1,3,8
เขตที่ราบเรียบ	ได้แก่	หมู่ที่	2,7,11,12

อาชีพ

ประชาชนในตำบลแก่งกระจานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ปลูกข้าวโพด มะม่วง มะนาว และเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ ก็มีอาชีพรับจ้าง เช่น ในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือในเขตชลประทานที่เหลือกก็มีการค้าขาย ทำการประมง และอาชีพอื่นๆ

ชุมชนในหุบเขา

ห่างออกไป จากตัวอำเภอแก่งกระจานประมาณ 20 กิโลเมตร พื้นที่สูงเหนือเขื่อนแก่งกระจาน เป็นที่ตั้งของ “บ้านน้ำทรัพย์” ชุมชนขนาดเล็ก ที่มีประชากร 201 ครัวเรือน บ้านน้ำทรัพย์มีพื้นที่ประมาณ 14,000 ไร่ ไม้่นับรวมป่าชุมชนที่กำลังรอการขึ้นทะเบียนจากกรมป่าไม้ อีกกว่า 12,000 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกมะนาว เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงแพะ และทำประมงน้ำจืด

พื้นเพเดิม ของชาวบ้านน้ำทรัพย์ เป็นชาวตำบลวังจันทร์ ที่อพยพครอบครัวเข้ามาจับจองที่ดินทำกินในช่วงที่มีการสร้างเขื่อน เปิดป่าเพื่อให้สัมปทานทำไม้บริเวณขอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน เมื่อปี 2505 แรกเริ่มที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเลือกอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำที่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม แต่ภายหลังจากการก่อสร้างเขื่อนแล้วเสร็จ และเริ่มมีการกักเก็บน้ำภายในเขื่อน ทำให้พื้นที่ราบที่เคยเหมาะแก่การเพาะปลูกกลายเป็นพื้นที่น้ำท่วม ซึ่งชาวบ้านจึงได้อพยพครอบครัวหนีน้ำมาตั้งถิ่นฐานใหม่ ไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง จนมาถึงบริเวณพื้นที่สูงเหนือเขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนในปัจจุบัน

“เคยอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ แต่สุดท้ายล้มเหลวจากการประกอบอาชีพ”

เป็นคำกล่าวของ ผู้ใหญ่ชูชาติ วรรณขำ ซึ่งเล่าต่อไปว่า เมื่อย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ทรัพยากรในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ และได้ใช้ประโยชน์จากการหาปลาในเขื่อนเพื่อเป็นรายได้เสริมนอกเหนือไปจากการทำการเกษตร แต่เมื่อรัฐบาลได้มีนโยบายการออกเอกสารสิทธิตามพื้นที่ที่มีการทำกินจริง ทำให้ชาวบ้านได้ทำการขยายพื้นที่ทำกินไปเรื่อยๆ ในพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ขณะเดียวกันก็มีนายทุนเข้ามาบุกรุก ตัดไม้ทำลายป่า ทำให้พื้นที่ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ภูเขาที่เคยเขียวชอุ่มก็กลับกลายเป็นเขาหัวโล้น

การมีพื้นที่ทำกินเพิ่มมากขึ้นไม่ได้ทำให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดี หรือร่ำรวยขึ้น เพราะการอยู่ในพื้นที่เหนือเขื่อนทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำในเขื่อนได้ ชาวบ้านต้องพึ่งพาน้ำฝนเท่านั้นในการเพาะปลูก แต่เมื่อทรัพยากรป่าไม้ที่เคยมีถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำกินและกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม เป็นที่มาของปัญหาฝนไม่ตกตามฤดูกาล ซึ่งส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของคนในชุมชน เพราะเหตุการณ์ฝนทิ้งช่วง ไม่ตกตามฤดูกาลนั้น ทำให้เกษตรกรขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ข้าวโพด ถั่ว ฝ้าย ซึ่งเป็นพืชหลักที่เกษตรกรปลูกเพื่อสร้างรายได้ จากที่เคยเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ปีละ 2 ครั้ง ก็ลดการเก็บเกี่ยวผลผลิตเหลือเพียงครั้งเดียว หรือ เก็บเกี่ยวไม่ได้เลย ปัญหานี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นหนี้ที่สะสมเรื่อยมา ตั้งแต่ ปี 2526

สาเหตุของการเป็นหนี้ นอกจากจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ส่งผลต่อการเพาะปลูก ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามเป้าหมายของการเพาะปลูก เมื่อนำไปขายก็ถูกกดราคา รายได้ที่เข้ามาไม่เพียงพอต่อต้นทุนการผลิตที่จ่ายออกไป อีกปัจจัยหนึ่งคือการขาดแคลนแหล่งเงินทุน ต้องไปกู้เงินจากนายทุนนำไปชำระค่าปัจจัยการผลิตและลงทุนเพาะปลูกในฤดูกาลต่อไป เมื่อขายผลผลิตเงินที่ได้จึงถูกนำไปจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ ที่เหลืออยู่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและลงทุนในปัจจัยการผลิตการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้น ทำให้การประกอบอาชีพและการทำมาหากินที่พึ่งพิงธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป จนเกิดวิกฤติการณ์หนี้สินภาคครัวเรือน และได้นำมาซึ่งการแก้ปัญหาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้นำมากำหนดเป็นเป้าหมายหรือที่เรียกว่า “วิสัยทัศน์ในการทำงาน” เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชน มาตั้งแต่ปี 2540

“วิสัยทัศน์ชุมชน นำชุมชนพ้นภัย”

การพัฒนาในอดีตเป็นการพัฒนาที่เน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็น ถนน ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ แต่การประกอบอาชีพกลับไม่ได้รับการพัฒนาให้ทัดเทียมความเจริญของโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน เรื่องราวความล้มเหลวจากการประกอบอาชีพถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยใน ปี 2540 บ้านน้ำทรัพย์ได้กำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน 3 ประการ คือ “การแก้ไขปัญหาหยาเสพติด การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีวิถีชีวิตพอเพียง”

- **การแก้ไขปัญหาหยาเสพติด** ที่สามารถดำเนินการสำเร็จภายใน 6 เดือน โดยใช้วิธีการพูดคุยและลงมือทำเองโดยไม่ต้องรอคอยหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาช่วยแก้ไขปัญห เพราะหน่วยงานต่างๆ เหล่านั้นเขาไม่ได้อยู่กับเราทุกวัน ในขณะที่ภายในชุมชนเรามีปัญหาครอบครัว สังคม ที่มีสาเหตุมาจากปัญหาหยาเสพติด หากยังรอต่อไปชุมชนจะได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้น เมื่อทางอำเภอได้ทราบข่าวจึงเสนอแนะให้ประกาศเป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดหยาเสพติด โดยใช้คำว่า “เฉลิมพระเกียรติ” เป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือ มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึก เอกลักษณ์พื้นที่เพื่อตรวจหยาเสพติดและผู้ใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนประชาคมหมู่บ้านครั้งสุดท้ายมั่นใจว่าบ้านน้ำทรัพย์ปลอดหยาเสพติด เพราะมีการเฝ้าระวังป้องกันหยาเสพติดตลอดเวลา และได้ประกาศเป็นหมู่บ้านปลอดหยาเสพติด เมื่อ 21 มิถุนายน 2541

- **การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เพราะ ป่าเสื่อมโทรม เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล เมื่อฝนไม่ตกจึงไม่มีน้ำสำหรับการเพาะปลูก พืชผลทางการเกษตรเสียหาย ขายไม่ได้ราคา นำมาซึ่งปัญหาที่มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายจนก่อให้เกิดหนี้สินในครัวเรือน จึงได้ริเริ่มการฟื้นฟูป่าโดยกำหนดพื้นที่ป่าชุมชน ควบคุมไปกับการสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ รณรงค์และป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า

จัดกิจกรรมปลูกต้นไม้และฟื้นฟูป่าไม้ตลอดทั้งปี รวมไปถึงการป้องกันไม่ให้มีไฟป่าเกิดขึ้น เพราะหากป้องกันไฟป่าได้จะช่วยทำให้ป่าฟื้นตัวเร็วขึ้น จากอดีตที่เคยมีป่าชุมชนเพียง 20 ไร่ ปัจจุบันมีป่าชุมชนที่รอการรับรองจากกรมป่าไม้ กว่า 12,000 ไร่

ประมงน้ำจืด อาชีพจับปลาเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมของชาวบ้านน้ำทรัพย์ ที่ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการจับปลาทุกวัน แต่เนื่องจากการจับปลาที่ขาดจิตสำนึก ไม่มีการอนุรักษ์หรือการฟื้นฟูทำให้ปริมาณปลามีจำนวนลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนหาปลา ในปี 2548 จึงเกิดโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้าน โดยเปลี่ยนแปลงวิธีการหาปลา จากเดิมที่เคยหาปลาได้เต็มพื้นที่ เปลี่ยนเป็นการกำหนดพื้นที่รัศมี 500 เมตร จากฝั่ง เป็นพื้นที่ห้ามจับปลา มีการสร้างกระชังปลาเพื่อนำปลามาอนุบาล 2-4 เดือนขึ้นอยู่กับชนิดของปลา ก่อนปล่อยลงในพื้นที่เขื่อน ซึ่งการอนุบาลก่อนปล่อยลงในเขื่อนจะช่วยเพิ่มอัตราการรอดของปลาเมื่อปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีการสร้างกรงปลา ซึ่งกรงปลานี้ ทำมาจากไม้ไผ่ ไม้ที่มีหนาม นำไปทึงไว้ใต้น้ำให้รกเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของปลา สิ่งที่เกิดตามมาจากการเปลี่ยนวิธีการหาปลา คือ คนหาปลา สามารถจับปลาได้ปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยมีการเก็บข้อมูลจากผู้รับซื้อปลาพบว่า ภายหลังการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว สามารถจับปลาได้ปีละ 26 ตัน ซึ่งก่อนทำโครงการสามารถจับปลาได้เพียง 16 ตัน ทางกรมประมงจึงคัดเลือกวิธีการนี้ให้เป็น โครงการต้นแบบฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้าน

- **การมีวิถีชีวิตพอเพียง** เป็นการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 มาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุมีผล สร้างภูมิคุ้มกัน “พอประมาณ” คือ การเริ่มจากตัวเอง รู้จักความพอประมาณในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น จากเดิมเคยผลิตแบบเน้นปริมาณเน้นผลผลิตมากๆ เข้าไว้ เปลี่ยนเป็น การผลิตเพื่อการบริโภค เพื่อการพึ่งพาตนเอง หากมีเหลือค่อยจำหน่าย เป็นต้น การยกเหตุผลของอดีตที่เคยประสบปัญหา มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 เวลาพูดให้ชาวบ้านฟัง จะเน้นย้ำอยู่เสมอว่าเราเคยผลิตเยอะๆ ก็ไม่ได้ทำให้รวยขึ้น แต่หนี้สินกลับพอกพูน “มีเหตุผล” คือ การทำให้รู้จักตัวเอง ซึ่งก็คือ การทำบัญชีครัวเรือน บัญชีรายรับรายจ่าย เพราะเราต้องรู้ข้อมูลที่เรารับมาเท่าไร จ่ายไปเท่าไร ปัจจุบันบ้านน้ำทรัพย์มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุน 100% “การสร้างภูมิคุ้มกัน” ได้แก่ การทำหมูบ้านให้เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เป็นกระบวนการสร้างระบบภูมิคุ้มกันภัยให้แก่ชุมชน

นอกจากการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 มาใช้แล้วการเปลี่ยนแนวคิดของเกษตรกรจากการผลิตที่มุ่งเน้นปริมาณสู่การผลิตแบบเกษตรผสมผสาน ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรม “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้” ได้แก่

- การลดรายจ่ายในครัวเรือน ลดรายจ่ายที่ต้องจ่ายทุกวัน เช่น สบู่ น้ำยาล้างจาน โดยการส่งเสริมให้มีการทำสบู่และน้ำยาเอนกประสงค์ไว้ใช้ในครัวเรือน สิ่งเหล่านี้หากลดได้ เท่ากับมีกำไรเหลือ

- สร้างอาชีพใหม่ หรือ พัฒนาอาชีพเดิม ให้มีการต่อยอด แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เกิดการรวมกลุ่มเป็น “วิสาหกิจชุมชนเพชรน้ำทรัพย์” ผลิตสินค้าจากวัตถุดิบภายในชุมชนและชุมชนข้างเคียง ได้แก่ ทองม้วน ทองพับ ปลาต้ม น้ำตาล ฯลฯ

- ลดต้นทุนในภาคเกษตร โดยส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้และการผลิต ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ กลั่นสมุนไพรไล่แมลง น้ำส้มควันไม้ เพื่อใช้ในการเกษตร ที่นอกจากจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตแล้วยังช่วยฟื้นฟูคุณภาพดินที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมี

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนไปพร้อมๆ กับการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 3 ประการ เพราะการไม่มีแหล่งทุนในระบบ ทำให้คนในชุมชนต้องหันไปพึ่งพาแหล่งทุนนอกระบบ ส่งผลให้ในแต่ละปีมีดอกเบี้ยไหลออกจากชุมชนไปสู่มีนายทุนภายนอกชุมชนจำนวนมาก จึงจัดตั้ง “สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านน้ำทรัพย์” ขึ้นเมื่อปี 12 ธันวาคม 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนิสัยการออมและเป็นแหล่งทุนในการแก้ไขปัญหาหนี้ให้แก่คนในชุมชน ในปีแรกที่ก่อตั้ง มีสมาชิก 42 คน มีเงินทุนตั้งต้น 6,100 บาท ซึ่งคนในชุมชนเท่านั้นที่มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิก การทำงานสหกรณ์ฯ ต้องทำให้โปร่งใส จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือจากสมาชิกและผู้สนใจ

ปัจจุบัน เปิดรับสมาชิกจากชุมชนข้างเคียงเพื่อขยายผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีเงินทุนหมุนเวียนกว่า 60 ล้านบาท มีสมาชิกกว่า 1,300 คน

หลังจากการกำหนดวิสัยทัศน์ชุมชนเมื่อปี 2540 ชาวบ้านน้ำทรัพย์ มีความอยู่ดีกินดีขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทรัพยากรธรรมชาติอย่างป่าไม้และสัตว์น้ำที่เคยเสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟูให้กลับมาอุดมสมบูรณ์อย่างเช่นในอดีต เกษตรกรเองก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเพาะปลูก จากที่เคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ก็หันมาทำการทำเกษตรแบบผสมผสานมากขึ้น จนเกษตรแบบผสมผสานกลายเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืช เช่น มะนาว กล้วยน้ำว้า และเลี้ยงสัตว์ เช่น โคเนื้อ แพะ ซึ่งแพะของบ้านน้ำทรัพย์ได้รับการรับรองเป็นแพะมาตรฐานฟาร์ม จากที่เคยเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเนื้อหรือนม ปัจจุบันได้ยกระดับสู่การจำหน่ายแพะพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยง เพราะแพะมีต้นทุนการเลี้ยงต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์บางชนิดที่เลี้ยงในชุมชน

จุดเริ่มต้นของศูนย์เรียนรู้ ... ศูนย์เรียนรู้ที่ไม่มีฐานเรียนรู้

ความตั้งใจ ในการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายไม่ได้มุ่งหวังที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เพราะเป้าหมายที่แท้จริงของกิจกรรมที่เกิดขึ้นคือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลโดยใช้ครัวเรือนต้นแบบ ในอดีตนั้นการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพอยู่ในรูปแบบที่ต่างคนต่างทำไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ไม่มีการแบ่งปัน จึงเปลี่ยนแนวคิดใหม่ โดยรวบรวมกลุ่มคนที่ผ่านการศึกษาดูงานหรือฝึกอบรมแล้วนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตั้งเป็นคนต้นแบบ ส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพและงบประมาณให้ดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จเป็นตัวอย่างให้แก่คนในชุมชน เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้ว “หากทำแล้วดี ทำแล้วรวย จะมีคนทำตาม” ขยายผลการดำเนินกิจกรรมจนครบทั้งหมดบ้าน ในยุคแรกครอบคลุม 136 ครัวเรือน ปัจจุบันขยายผลสู่ครัวเรือนที่เพิ่มใหม่เป็น 201 ครัวเรือน

แต่การเข้ามาของหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี 2540 อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กองพันทหารพัฒนา กรมประมง ฯลฯ ที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนบ้านน้ำทรัพย์ทั้งองค์ความรู้ งบประมาณ และปัจจัยการผลิต ฯลฯ เมื่อเข้ามา

ส่งเสริมแล้ว หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ ได้เข้ามาติดตามประเมินผลการส่งเสริม และรวบรวมองค์ความรู้จนยกระดับ เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ตั้งแต่ปี 2550 จากนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชนที่จัดให้มีศูนย์เรียนรู้ฯ อำเภอละหนึ่งแห่ง และได้รับการพัฒนาให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องต่างๆ เช่น การแก้ไขปัญหาหยาเสพติด เศรษฐกิจพอเพียง สหกรณ์เครดิตยูเนียน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประมงต้นแบบ การเกษตรแบบผสมผสาน การส่งเสริมอาชีพ การปลูกมะนาว การเลี้ยงแพะ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งองค์ความรู้ของบ้านน้ำทรัพย์นั้น “มีแต่เรื่องราว ไม่มีการ สาธิต แต่ดูได้จากของจริง”

ความรู้ของบ้านน้ำทรัพย์ คือ เรื่องราวความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยการใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแท้จริงแล้วปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดผลสำเร็จไม่ใช่แค่การคิดตาม แต่คือการนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านน้ำทรัพย์จึงมีแต่เรื่องราวที่ทำให้หมู่บ้านเกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่มีการสาธิต แต่สามารถดูผลจากการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปเปรียบเทียบให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถเยี่ยมชม “ของจริง” ได้ทุกครัวเรือน โดยองค์ความรู้ที่ถูกรวบรวมไว้ในศูนย์เรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย

ด้านสังคม ได้แก่ การแก้ไขปัญหาเสพติด การพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม/กองทุน

ด้านเศรษฐกิจ แบ่งเป็นเรื่องการประกอบอาชีพหลัก การประกอบอาชีพเสริมและการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ อาชีพหลัก ได้แก่ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกมะนาว การเลี้ยงโคเนื้อ การเลี้ยงแพะมาตรฐานฟาร์ม อาชีพเสริม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนเพชรน้ำทรัพย์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การใช้ไม้ในวิถีชีวิต และโฮมสเตย์ การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ได้แก่ การผลิตน้ำยอนเนกประสงค์ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ น้ำส้มควันไม้ ปุ๋ยหมัก ฯลฯ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ธนาคารต้นไม้ ประมงต้นแบบ ฟันฟุสัตว์น้ำหน้าบ้าน การฟันฟูป่าไม้ และการป้องกันไฟป่า ฯลฯ

ความสำเร็จของบ้านน้ำทรัพย์ คือ การทำเรื่องเดิมซ้ำๆ จนประสบผลสำเร็จ เป้าหมายในอนาคตจึงเป็นการทำซ้ำในเรื่องเดิม แต่ยกระดับสู่การถ่ายทอดเพื่อปลูกฝังให้แก่เยาวชน และเชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆ ภายนอกชุมชน ในขณะที่ศูนย์เรียนรู้ฯ และกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนต้องเลี้ยงตัวเองได้ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และมีทุนพอสำหรับสร้างงานให้คนอย่างน้อย 1 คน

เป้าหมายในวันข้างหน้าของบ้านน้ำทรัพย์ คือ “หมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

- **หมู่บ้านแห่งการเรียนรู้** คือ การรวบรวมและเผยแพร่ความสำเร็จที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ เกิดเรื่องราว เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ โดยครัวเรือนเป็นจุดกำเนิดองค์ความรู้หรือนวัตกรรม มีศูนย์เรียนรู้ฯ ทำหน้าที่รวบรวมและเผยแพร่ ภายในและภายนอกชุมชน เช่น การทำจุลินทรีย์ที่ใช้ในการเกษตร ที่พบว่า หากใช้กากน้ำตาลเป็นส่วนผสม เมื่อนำไปใช้กับข้าว หรือ พืชตระกูลส้ม จะทำให้พืชได้รับความเสียหาย ต้องใช้น้ำตาลทรายแดงแทน เป็นต้น

- **ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์** เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและการทำโฮมสเตย์ (Home Stay) โดยการท่องเที่ยวที่จะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ การใช้ม้าในวิถีชีวิต ซึ่งปัจจุบันยังมีการใช้ม้าในการตรวจตราภายในชุมชนและตรวจป่าไม้อยู่เสมอ ดังคำขวัญของหมู่บ้านที่กล่าวไว้ว่า “หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง มีชื่อเสียงเรื่องอนุรักษ์ปลา และขี่ม้าเที่ยวแก่งกระจาน”

โดยทั้งสองเรื่องต้องดำเนินการภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ มีเหตุมีผล สร้างภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไข ความรู้และคุณธรรม

ภาคตะวันตก

พิกัดที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านน้ำทรัพย์

พิกัดที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านน้ำทรัพย์
พิกัด : N 12.975740 / E 99.618885

